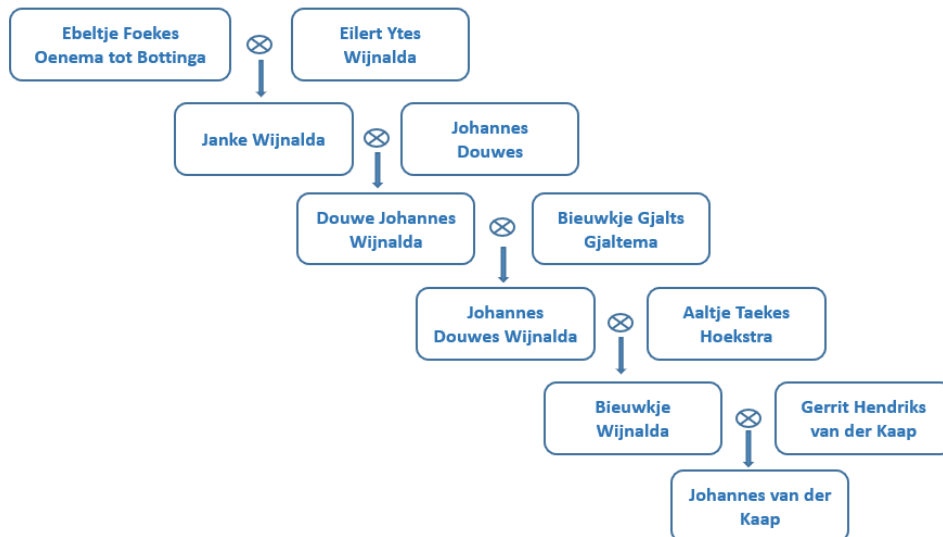

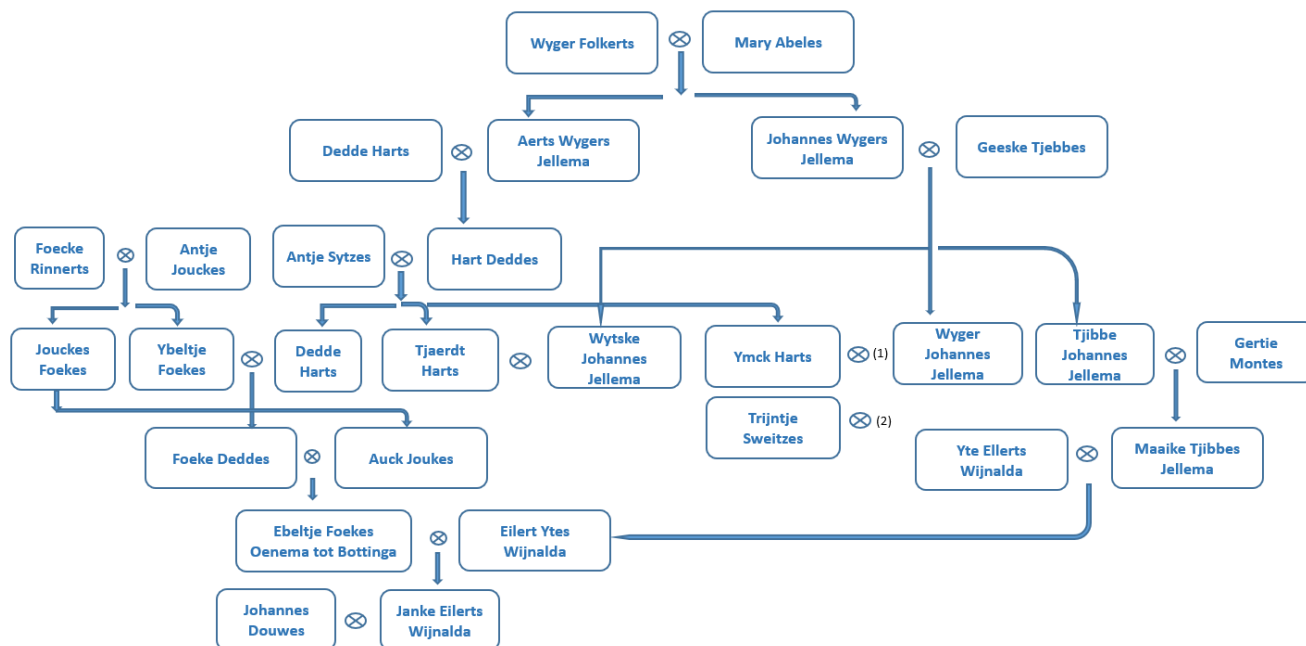
Van Wyger Folkerts naar Janke Eilerts Wijnalda

Albert van der Kaap

De meeste van mijn voorouders woonden in Groningen en Oost-Friesland, maar via Bieuwkje Wijnalda, getrouwd met mijn oudvader Gerrit Hendriks van der Kaap, is er ook een Friese tak. Een tak die we deels terug kunnen volgen tot in de late middeleeuwen.

Bieuwkje werd geboren in het Friese Surhuisterveen in een doopsgezind gezin. Ook haar voorouders kwamen uit die plaats of de directe omgeving. Haar betovergroovader was Eilert Ytes Wijnalda, boer en lekeprediker in de doopsgezinde gemeente van Surhuisterveen. Deze Eilert was getrouwd met Ebelkje Foeskes die in stukken soms Ebelkje Foeskes Oenema van/tot Bottinga genoemd. Anders dan deze naam doet vermoeden was zij niet van adel. Maar de naam intrigeert wel, en daarom begon ik een speurtocht naar haar voorouders. Zou ik bij hen een verklaring van deze naam kunnen vinden of wilde zij zich alleen maar beter voordien dan zij was?

Stemmen uit Friesland

Hoe gek het ook klinkt, deze Friese voorouders gingen door stemmen steeds meer voor me leven. Nee, ze spraken niet tegen mij, hoe zou dat ook kunnen, zij leefden immers in de zestiende en zeventiende eeuw. Nee ze spreken tot mij via de Friese stemkohieren. Elke grote Friese boer bezat een stem in allerlei bestuursorganen en voor de jaren 1640, 1698 en 1728 is beschreven wie eigenaar en gebruiker was van de zogenaamde 'stemmen' in het dorp. In mijn geval in Damwoude en Murmerwoude. Door deze stemkohieren en de kadastrale kaarten uit 1832 te bestuderen, geven hun stemmen langzamerhand iets prijs over wie mijn voorouders waren en over hun maatschappelijke positie. Soms wordt ook duidelijk waarom zij heetten, zoals zij heetten.

In de 16de eeuw was het stemrecht in kerkelijke en staatkundige aangelegenheden, verbonden aan belastingplichtige goederen, de zogenaamde schotschietende huizen ('schot' is belasting) en ploeggangen (aandeel in de meenschar = gemene weidegrond of hooiland van zes schar met het recht om er een koe te laten weiden).¹

Het stemrecht werd oorspronkelijk uitgeoefend door de meiers, de gebruikers van de goederen. Zij waren gewoonlijk eigenaar van de opstallen, soms ook van de grond. Aanvankelijk gold het stemrecht alleen in kerkelijke, later ook in wereldlijke aangelegenheden. Als een boerderij door welke oorzaak ook stukken land kwijtraakte, dan had dat op zichzelf geen invloed op het stemrecht. Dat rustte ten principale namelijk op het hornleger, dat is het erf waar het huis op stond.

Na de opstand tegen Spanje (1568-1648) werd het stemrecht van de gebruikers van de goederen aanmerkelijk ingeperkt. Belijders van een andere dan de heersende gereformeerde godsdienst werden van het stemrecht uitgesloten. In de praktijk waren dat rooms-katholieken ('papisten') en doopsgezinden ('mennonieten'), waartoe mijn voorouders behoorden. De uitsluiting van rooms-

¹ Zie <https://bit.ly/3o4YBHJ> en <https://bit.ly/3o4YxYK>

katholieken was absoluut, maar doopsgezinden mochten nog wel stemmen in dorps- en grietenijzaken. Deze categorie eigenaren kon wel iemand anders machtigen om het stemrecht uit te oefenen.

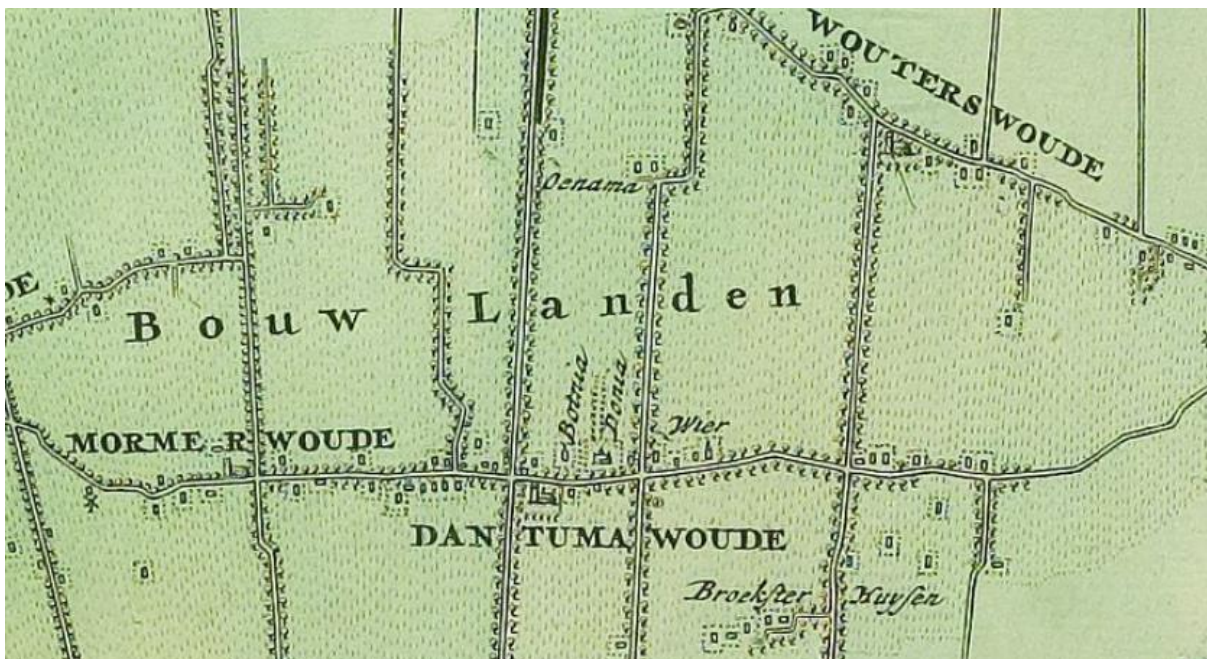
Omdat ieder dorp, groot of klein, evenveel stemmen had in een grietenij, was het duidelijk dat het bezit van stemgerechtigde goederen in kleine dorpen de beste manier was om aan veel invloed te komen. Adel en patriciaat deden dan ook veel moeite om stemgerechtigde goederen in kleine dorpen op te kopen. Soms betaalden ze er meer voor dan ze zich konden veroorloven. Als het even kon beperkten ze zich tot het verwerven van het hornleger (waarop de stem rustte). Verder maakten ze via 'contracten van correspondentie' afspraken met verwanten en vrienden om elkaar in voorkomende gevallen te steunen. Ook het omkopen van kleinere eigenaren (het zogenaamde kuipen) was een beproefde, maar dure tactiek.

Voor Damwoude (Damwolde) gold dat slechts vijf van de 26 stemmen in 1728 nog steeds in handen waren van dezelfde familie als in 1640, waaronder de stemmen van de pastorie en de patroon van het dorp.

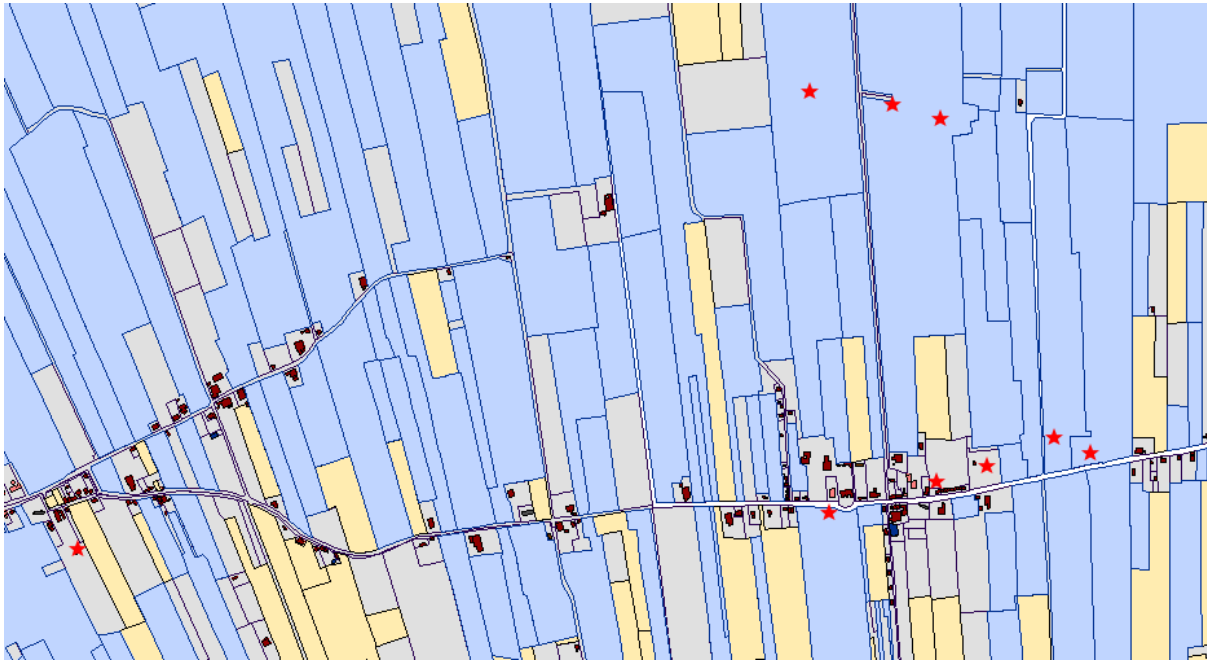
In 1728 waren elf van de zestien stemmen in Murmerwoude in handen van de families Schratenbach en Schwartzenberg.

De stemgerechtigde goederen werden geregistreerd in zogenaamde stemkohieren. De Staten van Friesland bepaalden in 1640 dat alle stemgerechtigde goederen op een lijst moesten komen en dat die lijst, eenmaal vastgesteld, voortaan niet meer en niet minder zou zijn dan de onveranderlijke en onverbiddelijke grondslag voor het stemrecht. Na verloop van tijd verouderden de stemkohieren en werd het nodig om de gegevens te actualiseren. De Staten besloten hiertoe in 1698 en bepaalden tevens dat er voortaan elke tien jaar een nieuw kohier moest komen.

De gegevens in deze publicatie zijn gebaseerd op de stemkohieren van 1640, 1698 en 1728.

Schotanusatlas 1718.

Op deze kaart zijn de stinsen aangegeven met een sterretje. De meest linkse stins is die van Aesgema, rechts daarvan ligt Botnia met wier. Rechts van Botnia ligt de Doniastate en rechts daarvan de stinswier op het Heechhiem (stem 6). De middelste state van de bovenste drie staten is Oenemastate of De Wier (stem 14), de stinswier aan de Damwoudster Trekvaart.

Oenemastate en Bottemahuis (stem 14)²

Mogelijke is de Oenemastate het oudste adellijke huis van Dantumawoude. De ligging is namelijk een weerspiegeling van de ontginning van de Dokkumer Wouden en het lijkt niet onlogisch om aan te nemen dat meer zuidelijk gelegen goederen er een afsplitsing van zijn.

We kennen deze state uit het testament van Duco Onnema uit 1423. Onnema's testament wordt opgemaakt als hij 'commensaal' (kostganger, iemand die aan dezelfde tafel eet) is in klooster Klaarkamp; Klaarkamp is het grootste dorp van Dantumadeel). De state vererft als Domus (huis) en Domusstadium (huis en erf) aan de gezusters Betteka en Wapeka Ewingha.

De kleinkinderen van Duco erven een deel van het Onnemahuis, dat teruggegeven moet worden aan het Onnemahuis als zij zonder nakomelingen zouden overlijden. Hetzelfde geldt voor het deel dat zijn vrouw als levenslang vruchtgebruik krijgt: dat deel moet na haar dood teruggegeven worden aan het Onnemahuis.

In 1511 is 'Onnema Huus' van Worp Donia (zie ook Doniastate). Het is 64 pondemaat (ongeveer 23 hectare) groot en is met een 'cleijn gued tot Onnema Huus' slechts met anderhalve floeren (grondbelasting) belast.

² Teunissen, Ald Dantumadiel, 107, 216, kaart "de útgingen", beschouwde Onnema onjuist als SC15 (SC15 is *Wiersma sate ten westen van de Trekvaart).

In 1511 zijn Groot en Klein Oenema beide onbewoond. Van het kleine huis was Douwe Donia eigenaar.

Doniastate

De oudste vermelding van de naam Donia in relatie tot Dantumawoude dateert van 1421, wanneer een grietman Dowa Doyngha wordt vermeld afkomstig uit die plaats.

Waarschijnlijk is hij identiek met Dodo Doyngha die in 1423 het testament van Duco Onnema medeondertekent. Een zoon van Dodo, Bocke, erfde van Duco Onnema landerijen (zie Oenema state).

Een kleine eeuw later, in 1511, wordt als op een na grootste landeigenaar in Dantumawoude Worp Donia genoemd. Hij bezit dan veertig pondemaat venen en daarnaast achttien pondemaat zaailand, die hij zelf bebouwt en vier en twintig pondemaat mieden (lage hooilanden). Voorts verpacht hij nog aan diverse anderen. Worp is in dat jaar ook eigenaar van het Oenemahuis.

De Donia-state is in het midden van de zestiende eeuw eigendom van een kleindochter van Worp, dochter van zijn dochter Popke, getrouwd met Siverdt van Heemstra. Deze kleindochter is getrouwd met Marten van Schonenberg.

In 1597 koopt **Wyger Folkerts** de Doniastate van hun dochter, Atke van Schonenberg, maar om de één of andere reden wordt die verkoop weer ongedaan gemaakt. Tien jaar later, in 1607, verkoopt Atke van Schonenberg/Atcke van Schoneburgh de state opnieuw, dan aan hopman Taecke Pyeuwesz.

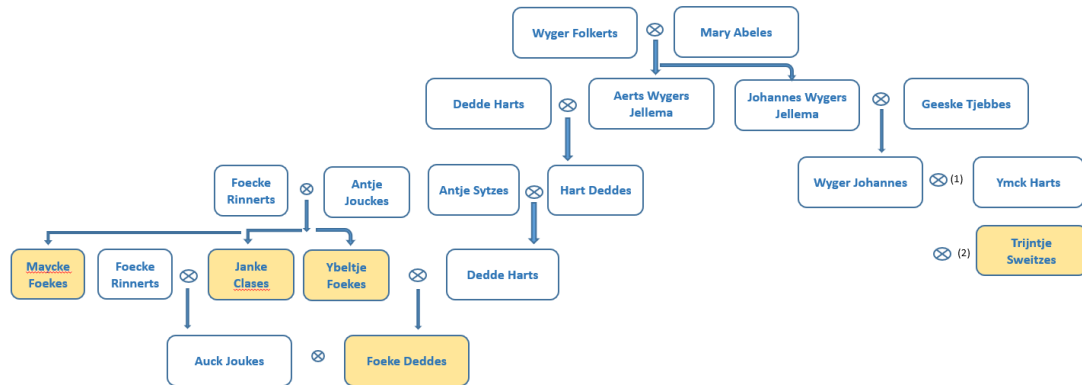
In 1631 wordt Donia verkocht aan Bonefaes van Scheltema en Frouck van Goslinga. De familie Scheltema blijft enkele generaties eigenaar van "Donia".

In 1694 verkoopt de weduwe van Godefridus van Scheltinga, Marie Françoise Crabeels, "Seekere State ende landen gelegen tot Damwolde, groot ongeveer omtrent 80 pondematen, doch so groot en cleyn, goed en quaed deselve tot Damwolde gelegen is, met de huisinge, schuire, boomen en plantagie, daerop staende, mitsgaders den stem en vrije Swanejacht ende een Stoele met Grafsteden in de Kerck van Damwolde, daartoebehorende, sampt 9/16 parten van de Trekweg van Damwolde naar Dokkum --- strekkende degeechtigheid van de Swanejacht zich uit van Mormertille tot Wouterstille" aan **Wyger Johannes**, (1630-1694), getrouwd met Trijntje Sweitzes, kleinzoon van Wyger Folkerts.

Op 23 januari 1699 verkoopt de weduwe van Wyger Johannes "Donia State, gelegen onder Damwolde, groot 65 pondemaat, voor 6500 caroliegulden aan Tjaard van Aylva. De landerijen raken er dan bij vandaan en de poort wordt in een huis veranderd. Herma van den Berg geeft een iets andere lezing. Blijkens het stemkohier van 1698 blijkt het herenhuis

dan alweer in bezit te zijn van de familie Van Aylva. Een jaar later koopt Tjaerd van Aylva ook de overige landerijen van de weduwe van Wyger Johannesz.³

Dit correspondeert dan weer niet met de aanname dat Donia stem 15 was. Deze was in 1698 voor 2/10 eigendom van Joucke Foekes, telkens voor 1/10 van Ybeltje en Mayke Foekes, voor 1/10 van Foeke Deddes, die ook gebruiker was, Samen de helft. De andere helft was eigendom van Trijntje Sweitzes, de weduwe van Wyger Johannes.⁴

De Doniastate wordt rond 1738 afgebroken en helaas is er niets meer van terug te vinden.

Zwanenjacht

Je kunt het je tegenwoordig nauwelijks meer voorstellen, maar in vroeger tijden werden zwanen als delicatessen gegeten! Net zoals het vangen van eenden via eendenkooien was het vangen van zwanen de gewoonste zaak van de wereld. In Friesland hadden zowel de edellieden als vrije boeren (eigeners) het recht zwanen te houden. In 1399 werd in het zoen van Albrecht van Beieren met de Friezen vastgelegd dat 'elc man zwanen ende Vogelen te houden nae synre genuechte'. Rond 1500 stelde Albrecht van Saksen de eis dat 'alle die swaenen den hertog zouden worden toegewezen' maar daar gingen de Friezen niet mee akkoord. Wel wordt voor het eerst een pluimgraaf aangesteld die toezicht moet houden op de zwanenhouderij.

In de Zuidwesthoek van Friesland was de zwanenhouderij iets van de gewone man maar in Oostergo, waartoe Damwoude en Murmerwoude behoorden, hadden alleen de edellieden het recht. De jurist Botte van Holdinga uit Anjum schreef tussen 1564 en 1570 in zijn '*De origine antiquitate et situ Phrisiae*' dat de families Cammingha, Eisinga, Tjaerda en Holdinga de rechten daar in handen hadden.⁵

Bottniastate

³ Herma M. van den Berg, Noordelijk Oostergo. Dantumadeel. Staatsuitgeverij, Den Haag/ Rijkdienst voor de Monumentenzorg, Zeist 1984. T.E. Teunissen. De Dokkumer Walden. Dokkum 1938, 148, J.L. Berns, De archieven van het Hof Provinciaal en van de Gerechten etc. Van Friesland, Leeuwarden 1919, 64. Volgens Teunissen behoorde bij het poorthuis van Donia in 1700 nog 20 pondmaat.

⁴ <https://www.genealogieonline.nl/familie-philippo-fortgens/l105593.php> en <https://bit.ly/3o4YxYK>

⁵ <https://www.hvnf.nl/2008/06/recht-van-zwanenjacht-in-friesland/>

De familienaam Bottama komt al in 1431 voor, in 1477 is er sprake van een 'Buttema huus', in 1622 en later heet het huis Botnia. Bij Botnia wordt in 1640 een stinswier (kunstmatig opgeworpen heuvel, stins betekent steenhuis, een verdedigbare woontoren) genoemd, zodat op Botnia hoogstwaarschijnlijk al vroeg een stins stond.

Tegelijk wijzen de ligging en de eigendomsverhoudingen op een nauwe band met het aangrenzende Onnemahuis. In 1431 was Juw Bottama grietman van Dongeradeel. Hij was een zoon van Hessel Juwsma op Juwsmahuis in Rinsumageest.

Vanwege de eigendom - en in tijden dat er tegelijkertijd meerdere zoons Juwsma waren waarschijnlijk ook vanwege de bewoning - van Buttemahuis of Botnia in Dantumawoude werden de Juwsma's ook Bottema genoemd. In 1472 en 1477 was Juws zoon Gatze Juwsma eigenaar van een deel van het aan Buttema grenzende goed Onnema en van Buttema huus in Dondmawolt (Botnia).⁶

In 1621 verkocht Atke van Schonenberg/Atcke van Schoneburgh, getrouwd met Carel van Esserden, de state 'Bottnia' met wat erbij behoorde zoals 'visscherye, swannejacht, den poort, graft ende cingell en twee hovingen'. Zij had deze state waarschijnlijk geërfd van haar grootvader Worp Donia. De nieuwe eigenaren verkochten de state, toen 127 pondemaat (ongeveer 47 hectare) groot, na 1630 aan dr. Tiete van Galema.⁷

De state werd toen bewoond door **Foecke Rinnertsz**. Volgens het stemkohier van 1640 is hij eigenaar van twee stemhebbende hornlegers⁸, waarvan een wordt aangeduid als 't corpus aan de wier' (stem 10). Dit zal het door Schotanus getekende wier zijn ten oosten van Donia.

Een dochter van Foecke Rinnertsz, vermoedelijk **Ymck Foeskes** (met toestemming van haar man Hans Johannes), de zus van de grootmoeder van **Ebeltje Foeskes Oenema tot Bottinga**, verkocht in 1652/54 Botnia met onder andere de gracht, de 'cingel' en het 'old en jong hoff' aan dr. Hans van Wijkkel te Leeuwarden.

In 1698 is Tjaerd van Aylva eigenaar en Goslick/Godefridus Scheltinga's weduwe de bewoonster. Zij had in 1694 het buurhuis Donia verkocht en vervolgens haar intrek op Botnia genomen, dat kleiner was. Deze Maycke was in 17-8 nog eigenaresse van 1/10 van stem 15 in Dantumawoude (zij had deze geërfd van haar zus Ymck Foeskes).

Samenvattend lijkt het gewettigd aan te nemen dat Botnia een afsplitsing geweest is van Donia, en dat mogelijk zelfs beide huizen aan de (zuidelijke) weg door de wouddorpen zijn

⁶ <http://www.simonwierstra.nl/JUWSMA.htm>

⁷ <https://www.genealogieonline.nl/stamboom-jellema-dotinga-en-visser/l4235.php>

⁸ Een hornleger is dat gedeelte van een state, waarop het huis stond en waaraan het stemrecht in dorps-, grietenijlands- en kerkezaken werd geacht verbonden te zijn. Het gaat hier om stem 9 en 10.

voortgekomen uit het oorspronkelijke Oenema-goed dat noordelijk van die weg was gelegen.⁹

State/Stinswier op het Heechhiem (stem 6)¹⁰

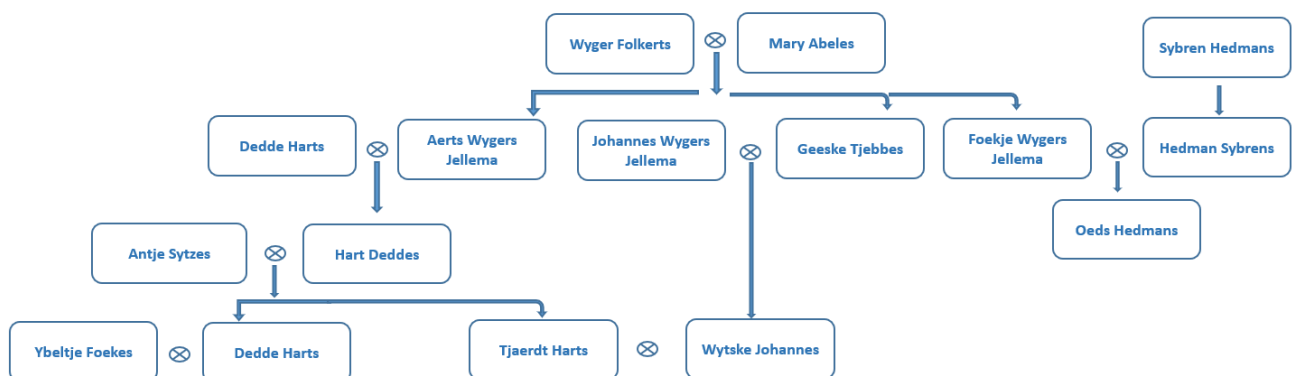
Teunissen koppelt deze state aan de naam Ewingha en identificeert deze als stem 6. In 1369 was een Dodo Ewingha de Dointhimwalda een van de grietmannen van het district Wininghe, dat de Noordelijke Nioghen en de Leppa omvatte en Wyns als vergaderplaats had.

In 1423 waren de zusters Betteka en Wapeka Wyngha mede-erfgenamen van Ducco Onnama.

De state was in 1640 eigendom van de erfgenamen van grietman Aernsma en werd in het begin van de achttiende eeuw 'It Heechhiem' genoemd. Achter de huisplaats zou volgens Schotanus een stins hebben gelegen.

All in the family

Zeker in een tijd waarin de mobiliteit, door het ontbreken van vervoermiddelen anders dan paard en wagen, of de trekschuit en vooral de benenwagen, beperkt was vonden mensen hun huwelijkspartners vaak in de directe omgeving. Dat zien we bij al mijn voorouders en zeker ook in Damwoude, Murmerwoude en de directe omgeving. Het is dan ook niet vreemd dat er vaak familierelaties tussen echtelieden waren. Dat gold temeer omdat men wel graag binnen de eigen stand trouwde. Mijn voorouders vormen hierop geen uitzondering.

⁹ https://www.dbnl.org/tekst/berg229noor03_01/berg229noor03_01_0009.php

¹⁰ Teunissen, Ald Dantumadiel, 155-156. Een argumentatie geeft hij niet. Waarschijnlijk berustte die op een combinatie van uitsluiting (de juiste ligging van de stinzen Aesgema, Onnema, Botnia, Donia en Botnia is bekend) en de aanwezigheid in 1718 van een stinswier.

De eerste generatie: Wyger Folkerts¹¹

Wyger Folkerts en Mary A(e)beles leefden in de tweede helft van de zestiende eeuw en het begin van de zeventiende eeuw, de tijd van de opstand van de Nederlanden tegen Spanje (1568-1648).

De oudste voorouders van Ebeltje Foekes in Damwoude en Murmerwoude waren de ouders van Mary Aebeles, Aebele Geerts en Luydts Gaytses. Mary was getrouwd met Wyger Folkerts, wiens voorouders uit Kollummerland kwamen en mogelijk nog verder terug uit Zuidhorn. Die gegevens zijn echter niet heel erg betrouwbaar.

Wyger (ong 1558- ong 1628) was boer, dorpsrechter en bijzitter in Dantumawoude. Hij boerde op stem 17 'Aesgema'¹² (zie voor een kaartje, zoon Johannes). In 1511 woonde hier Jasper Hessels van Aesgema, die eigenaar was van 74 pondemaat (ongeveer 27 hectare) grond, die hij zelf gebruikte. In 1543 werd er nog van het *Jaspar Aesgema guedt* gesproken. De Aesgema's in Dantumawoude waren een familie op de 'onderrand' van de adel.¹³

Op 25 april 1597 kocht Wyger de Doniastate '*mette huijsinge, stins, poorte enz.*' (een koop die uiteindelijk niet doorging) en ook het land tussen Broeksloot ("ende die gerechtigheden in deselve Broek") en Oenamahuijster Nijesloot ("XIV ackeren ten noorden van den Singel") en "zes ackers opt suyd van den weg" (DAN K1 19) in Dantumawoude (stem 8).

De tweede generatie

De tweede generatie, de kinderen van Wyger en Mary, leefden in de eerste helft van de zeventiende eeuw en hebben het eind van de opstand tegen Spanje nog meegemaakt. Achtereenvolgens bespreken we Johannes, Aebele, Foekje en Aets, mijn directe voorouder die allemaal zelf of via hun echtgenoten grondbezitters in Damwoude/Murmerwoude waren.

De tweede generatie: Johannes Wygers

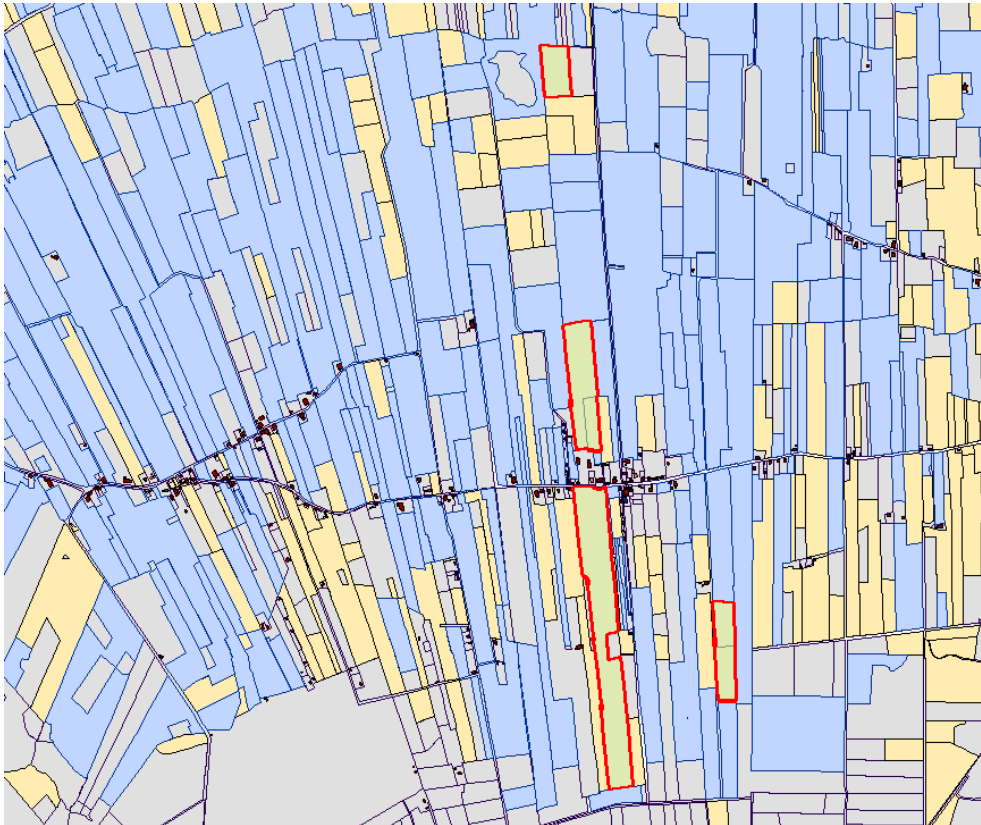
Johannes Wygers (1596 – 31 augustus 1670), getrouwd met Geeske Tjebbes, was in 1640 eigenaar en gebruiker van stem 17 in Dantumawoude, groot 80 pondemaat (ongeveer 29 hectare) ('met de vierdepart van de uytgang in de broeck ende de vierde part van een roede leyen. Sathe 5 fl. 10 st. 8 pen. also gecoft van Wymer Jouckes cum focijs voor 700 goudgulden). Deze grote boerderij, met een wijde gracht eromheen, is de boerderij achter de doopsgezinde pastorie. Johannes was ook armvoogd van de doopsgezinde gemeente in Dantumawoude.¹⁴

¹¹ Hét boek over Wyger Folkerts en zijn nageslacht is: Meulen, B.D. van der en Tjoelker, W.J. Wyger Folkerts en Mary Aebeles en hun nageslacht over zeven generatie. In te zien bij de KB en Tresoor.

¹² T.E. Teunissen. De Dokkumer Walden. Dokkum1938, 148

¹³ <http://www.simonwierstra.nl/AESGEMA1.htm>

¹⁴ <https://www.genealogieonline.nl/stamboom-jellema/l21338.php>

Stem 17 in 1640 was Johannes Wygers eigenaar en gebruiker. In 1698 is Jan Minnes voor $\frac{3}{4}$ en Sicke Minnes voor $\frac{1}{4}$ eigenaar. In 1728 is Foeke Deddes voor $\frac{1}{2}$ eigenaar en Jan Minnes ook voor $\frac{1}{2}$. Gebruiker is dan Jan Ymes. In 1700 wordt Jan Minnes eigenaar en gebruiker genoemd en is de stem 99 pondemaat groot.

Aan het einde van de 18de eeuw werd op land van stem 17 en het ten oosten daaraan grenzende Stem 16 door Pieter Adrianus Bergsma, grietman van Dongeradeel en een voorvader van Edo Bergsma (burgemeester van Enschede), het huis Plantenhove gesticht.¹⁵ Dit was de oude Aesgama state (Doniaweg 73 in Damwoude, heet nu Lina's hoeve), waarvan de geschiedenis begint met Hessel Aesgama die in 1567 een landruil aanging met Gaithie Iwesma uit Rinsumageest (zoon is Jasper Aesgama).

De state was in 1640 eigendom van Tacke Lieuwesz en in 1698 van Tjaerdt van Aylva uit Rinsumageest. Na diens kinderloze dood, gaat de state naar zijn nicht Juliana Dorothea van Aylva, getrouwd met Wilhelm Frederich van Schratenbach. Vervolgens ging hij waarschijnlijk naar de kleinzoon van Juliana Justus Bartholomeus de Coninck, die de state verkocht aan Willem Bergsma, de vader van Pieter Adrianus Bergsma.¹⁶ Hij stichtte een nieuwe behuizing op het oude hornleger en veranderde de naam in Plantenhove (vermoedelijk 1765).

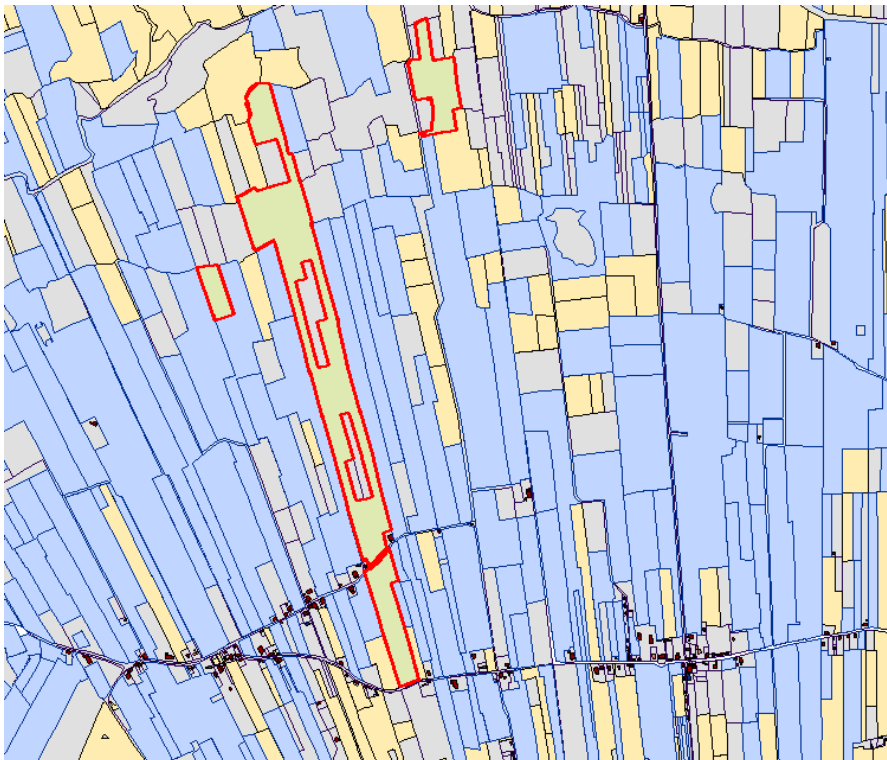
¹⁵ NO, III, 47, 54, 56, 58.

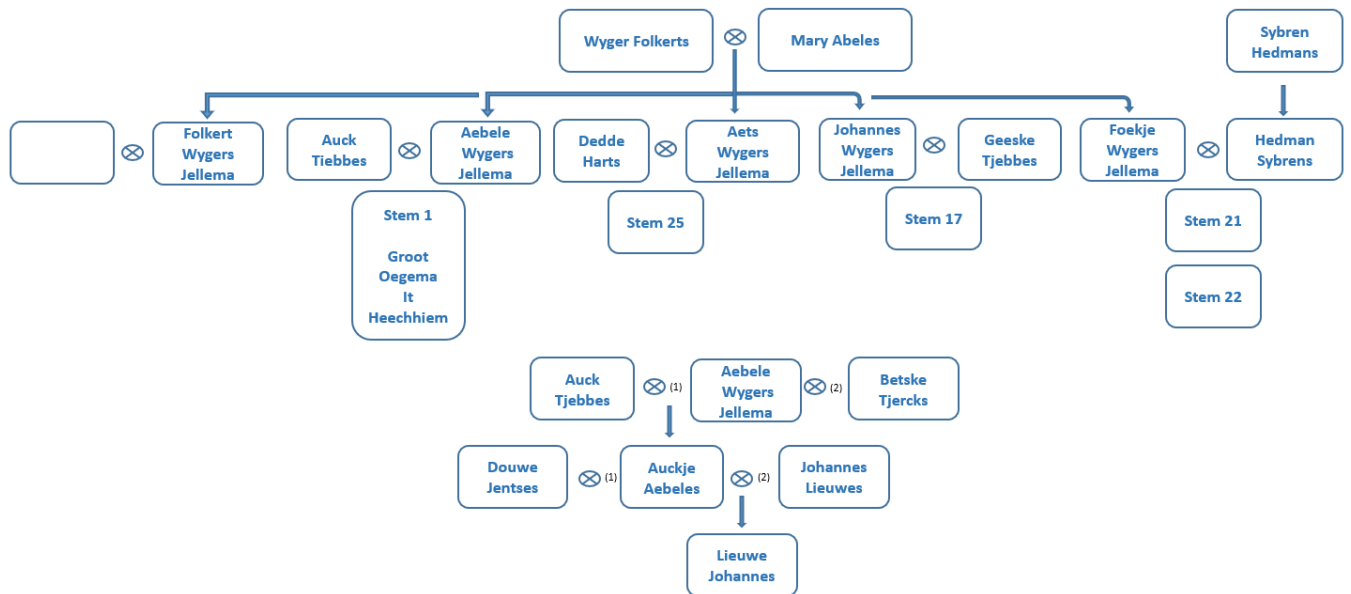
¹⁶ <http://www.stinseninfriesland.nl/AesgamaState.htm>

De tweede generatie: Aebele Wygers

Stem 1 in Murmerwoude (Groot Oegema, waar in 1511 Tjerk Oeghama woonde) was in 1640 van Aebele Wygers (rond 1595 – ongeveer 1665), zoon van Wyger Folkerts en Mary Abeles. Deze broer van Aets Wygers, getrouwd met Dedde Harts, was getrouwd met o.a. Auck Tjebbes (en (2) met Betske Tjercks). Hij bezat ook It Heechhiem. In 1699 verkochten de erven van Aebele Groot Oegema (160 pondemaat groot) voor 56 goudgulden per pondemaat. De helft, die van Tjerk Abeles en Johannes Liewes en de kinderen van Aebele bracht toen 4480 gulden op. De andere helft was voor kleinkind Trijntje Egberts.

De tweede generatie: Foekje Wygers

Foekje Wygers (ong 1600 - ong 1650) was een zus van Johannes Wygers. Zij trouwde met Hedman Sybrens (ong 1600 - ong 1640). Hun zoon, Oeds Hedmans (ong 1620 – 1703), getrouwd met Jelske Jans, kocht in 1681 een boerderij met 28 pondemaat land voor zes goudgulden per pondemaat.

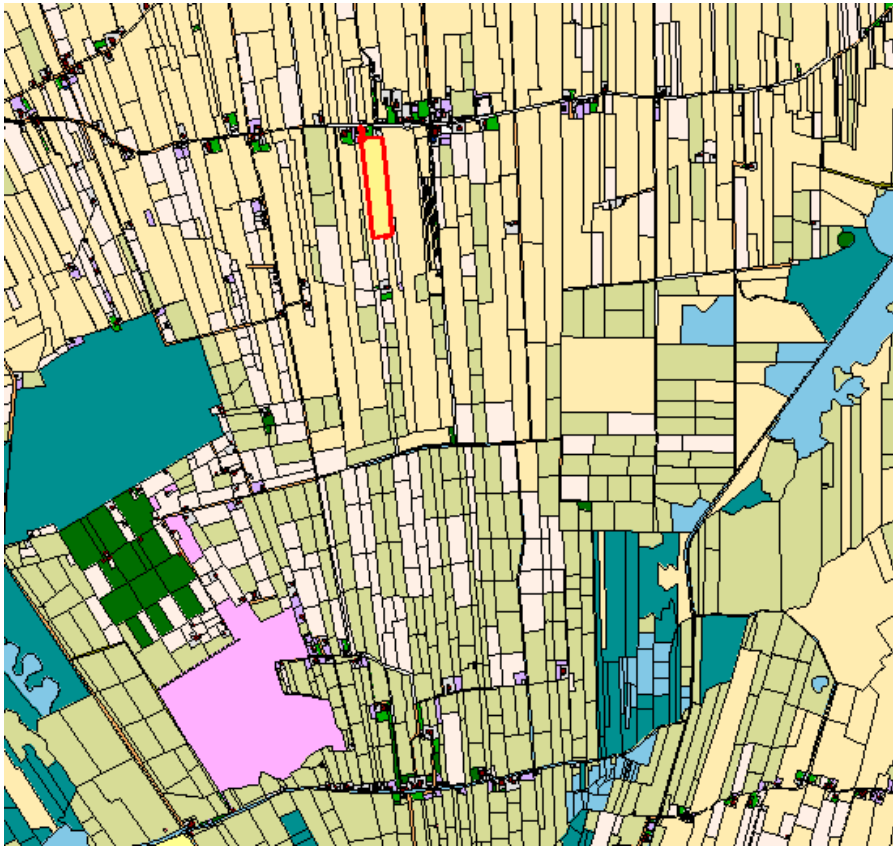
In 1640 was de weduwe van Hedman Sybrens eigenaar en gebruiker van stem 21 en 22 in Damwoude.

In 1698 boerde hij op stem 19 en 20 en 23, waar hij samen met Metske Reijns gebruiker was.

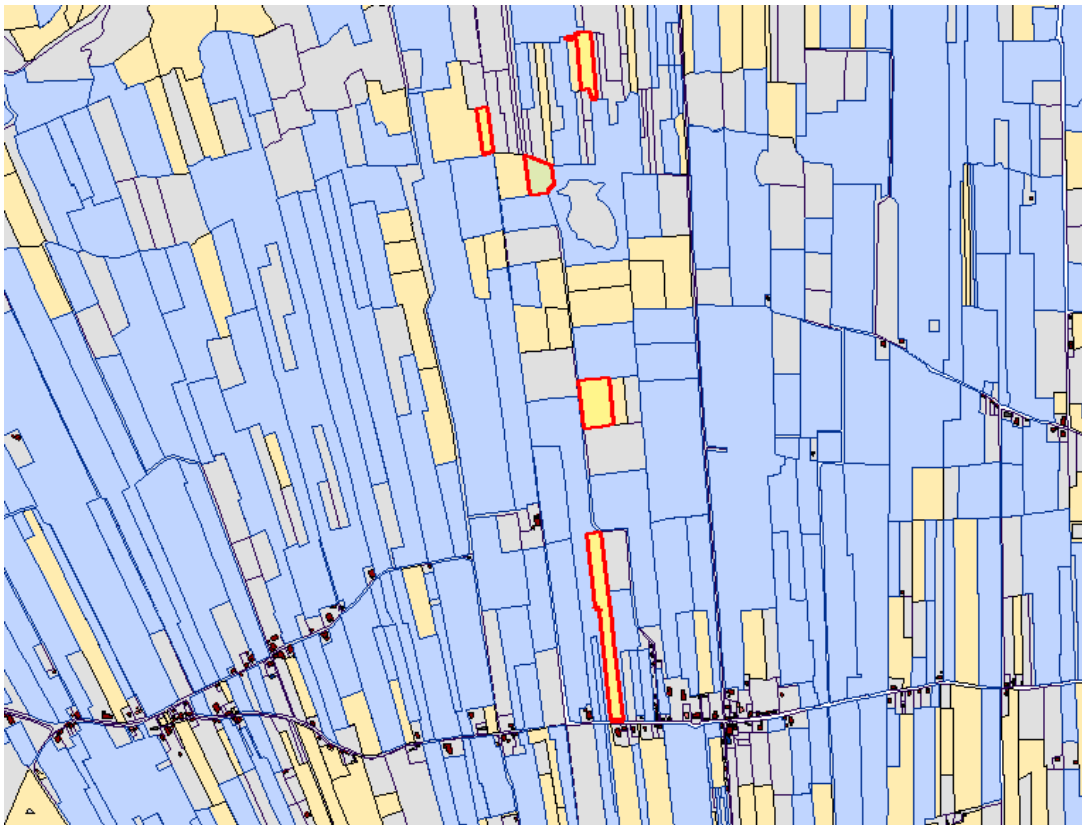
In 1700 gebruiker van boerderij 25 en 26 te Dantumawoude aan de Voorweg, stem 19.¹⁷ Hij bezat in 1700 13 pondemaat grond ten zuiden van de Doniaweg in Damwoude.

In 1708 was hij mede-eigenaar van Dantumawoude stem 21, met Tjeerd Hedmans, Roelof Pieters en Reitse Ruurds. Het deel van Oeds Hedmans in de familieboerderij werd in 1728 voor de helft overgenomen door de erven van Roelof Pieters, de andere helft door Reitse Ruurds.

¹⁷ <http://schotanus.us/Genealogy/Raap/raap-0000696-kframeset.htm?raap-0000696-k.htm>

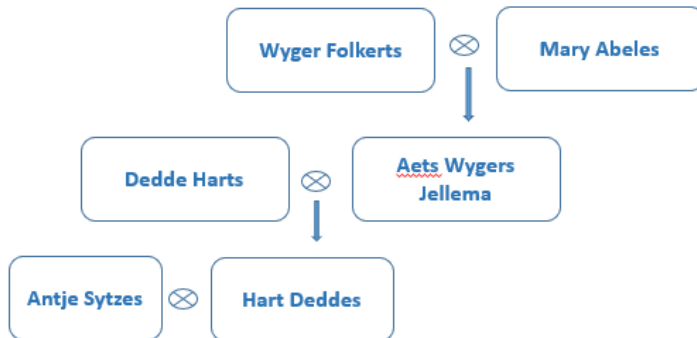

Ten noorden van de Donia bezat Oeds Hedmans in 1700 zo'n 50 pondemaat grond (samen met Hedman Sybrens?) waarvan hij ook de gebruiker was.

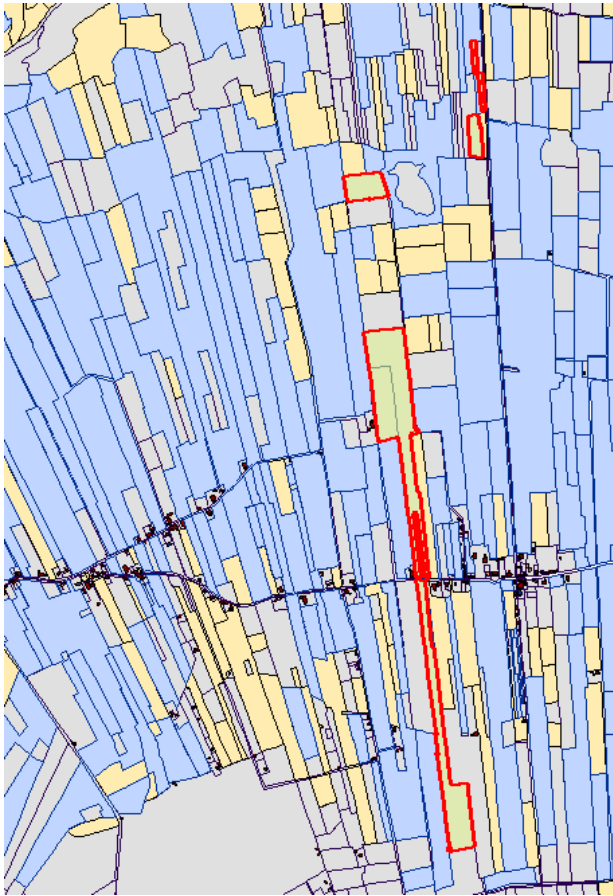
De tweede generatie: Aets Wygers (een directe voorouder)

Aets Wygers trouwde met Dedde Harts (1582-1640)¹⁸. Met haar kreeg hij zes kinderen, Trijntie, Hart, Luydts, Mayke, Sybe en Sytske. Voor ons verhaal is zoon Hart van belang. Hij trouwde met Antje Sytzes.

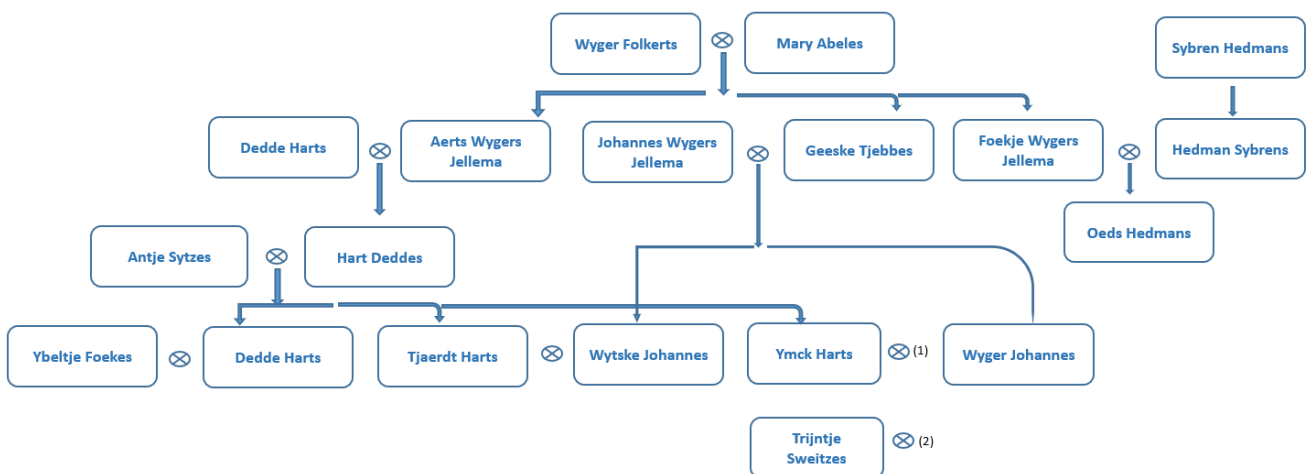
In 1640 zijn volgens het *Cohier der stemmen van de grietenie Leeuwerdaadeel*, een weduwe en erven van Dedde Harts gebruiker van stem 25 in Damwoude, eigenaars zijn dan de weduwe en erven van Jr. Ruierd van Juckema. In 1698 is grietman Schwartzenberg eigenaar en Geert Claeses gebruiker. In 1728 is Michael Onuphrius baron toe Schwartzenberg eigenaar en Tjeerd Hedmans gebruiker.

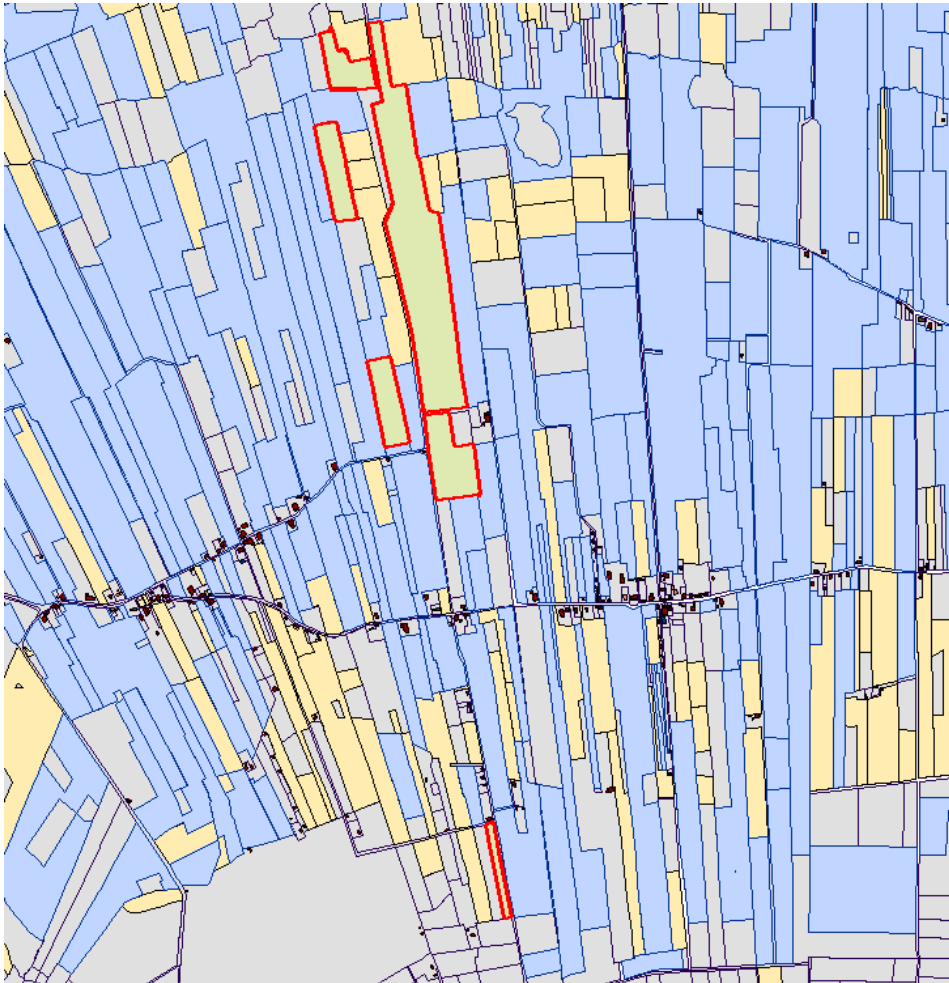
¹⁸ <https://www.genealogieonline.nl/stamboom-griffioen-koster/l102297.php>

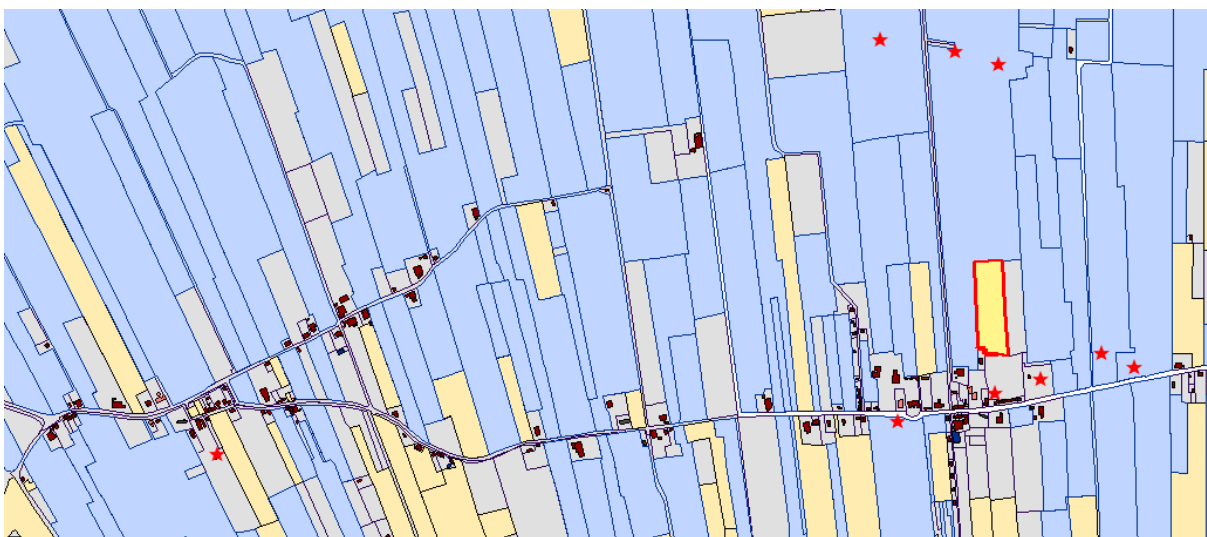
De derde generatie: Hart Deddes

Hart Deddes (1610 – 28 november 1643), getrouwd met Antje Sijtzes, dochter van Sijtzke Emkes, is in 1640 eigenaar en gebruiker van stem 5 in Murmerwoude. Twee van hun kinderen trouwden met kinderen van Johannes Wygers Jellema en Geeske Tjebbes. Tjaerdt Harts trouwde met Wytske Johannes en Ymck Harts met Wyger Johannes.

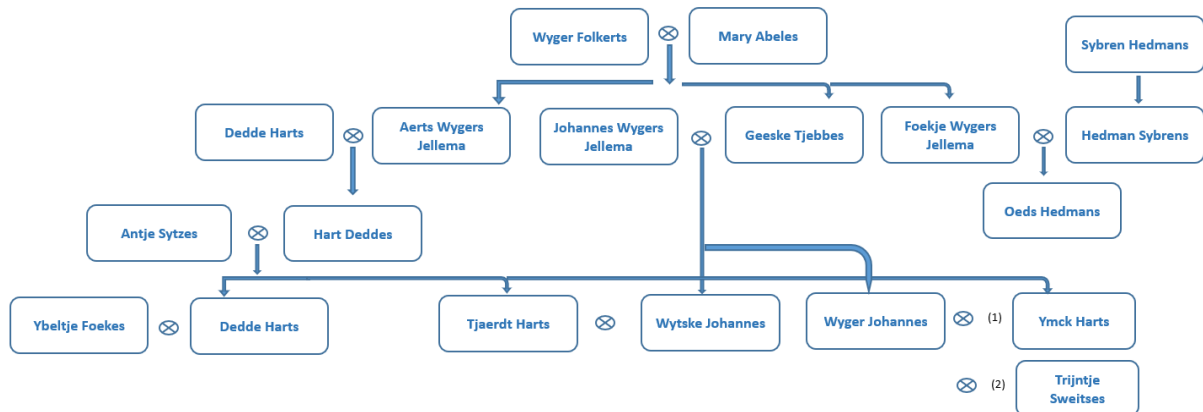
In 1640 is Hart Deddes eigenaar en gebruiker van stem 5 in Murmerwoude. In 1698 is Claes Jetses eigenaar en gebruiker. In 1728 zijn de erven van Johannes Wygers eigenaar en is Hoppe Gerrys gebruiker.

In 1700 is Hart Deddes eigenaar en gebruiker van Florenkoghier 66 (5,5 pondemaat)

Vierde generatie: Ymck Harts

In de vierde generaties komen de families Harts en Folkers Jellema op nieuw bij elkaar.

Wyger Johannes, weduwnaar van Ymck Harts, trouwde (2) op 27 maart 1671 in Dantumadeel met Trijntie Sweitses, geboren in Zwaagwesteinde. Tryntie, dochter van Swetse Jarighs en Dieuwke Iemes, was eigenaresse van stem 1 (in 1698 samengevoegd met stem 2) in Zwaagwesteinde en stem 8 in Dantumawoude (gebruiker Binne Luipes) en voor 5/12 van stem 15.

Trijntje verkoopt op 23 januari 1699 aan de heer Tjaard van Aylva, grietman van Dantumadeel, de Donia State, groot 65 pondemaat voor 6500 Carolie gulden. In 1710 is zij eigenaresse van de boerderij 'over de Styntsje brêge' in Damwoude.¹⁹ Uit deze boerderij zijn waarschijnlijk meerdere nieuwe boerderijen en huizen ontstaan: Damwoude 21, 22 en 23. Op het vroegere grondgebied van deze boerderij zijn aan het eind van de 18e eeuw de "nije keamers" gebouwd die huisvesting boden aan de arbeiders op "it âld febryk" waar cichorei werd verwerkt.

Wyger krijgt met Trijntje Sweitses vier kinderen, Geeske, Sjouck, Leelkjen en Johannes. Leelkje trouwde (1) met Jan Minnes en (2) met Eintje Tabes. Sikke Minnes was voor 4/5 eigenaar van stem 17 in Dantumawoude.

Johannes werd geboren rond 1680 in Murmerwoude en overleed op 3 mei 1723 in Murmerwoude. Hij was doopsgezind en verzette zich tijdens zijn leven tegen de kinderdoop. Na zijn dood laat zijn vrouw Tjitske Sytses op 18 april 1723 haar twee kinderen, Trijntje en Lieuwe, dopen in de Nederlands Hervormde kerk te Murmerwoude.

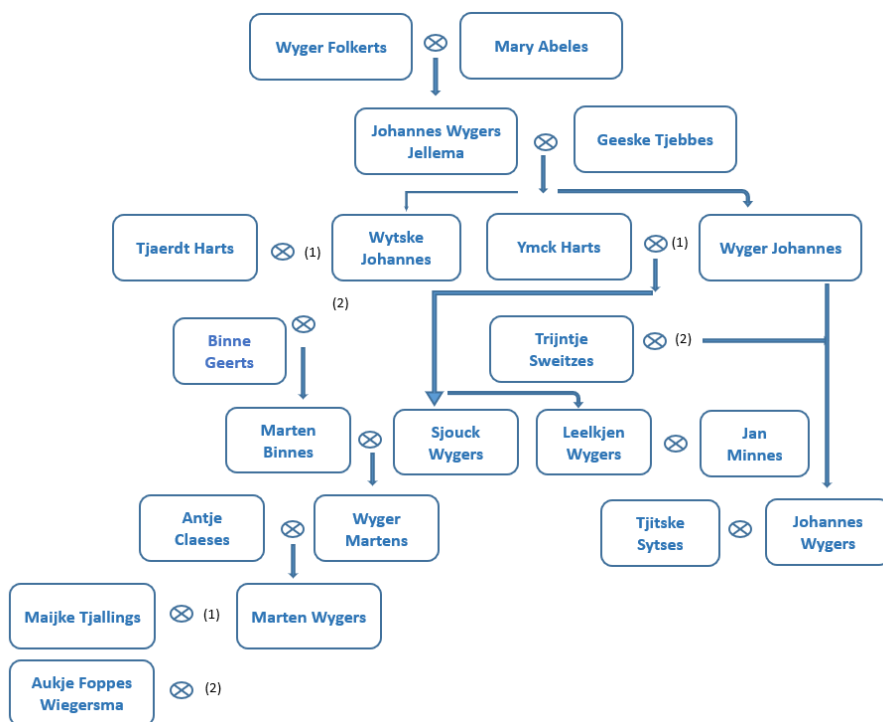
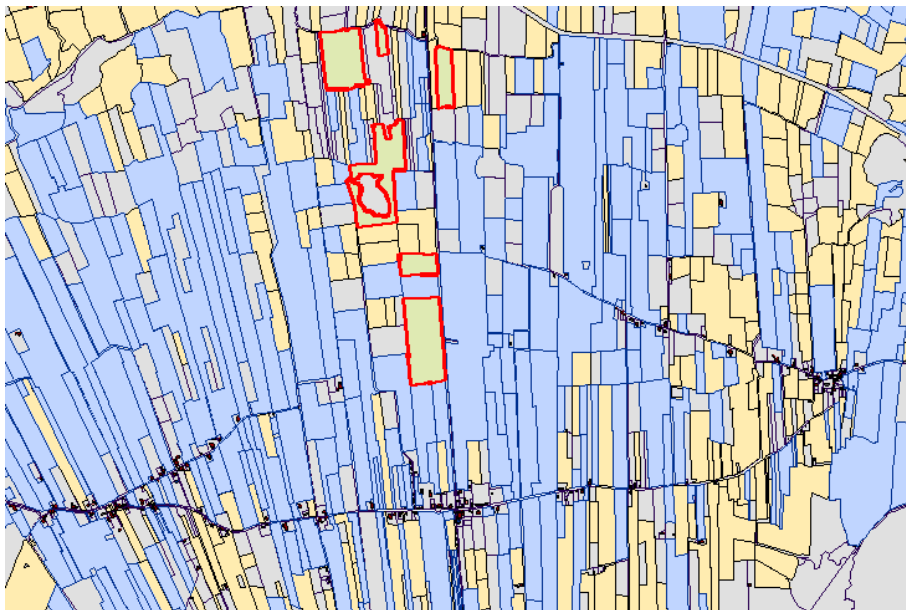
Tjitske Sytses trouwt (2) met Hoppe Gerrits.

Leelkjen Wygers en Jan Minnes

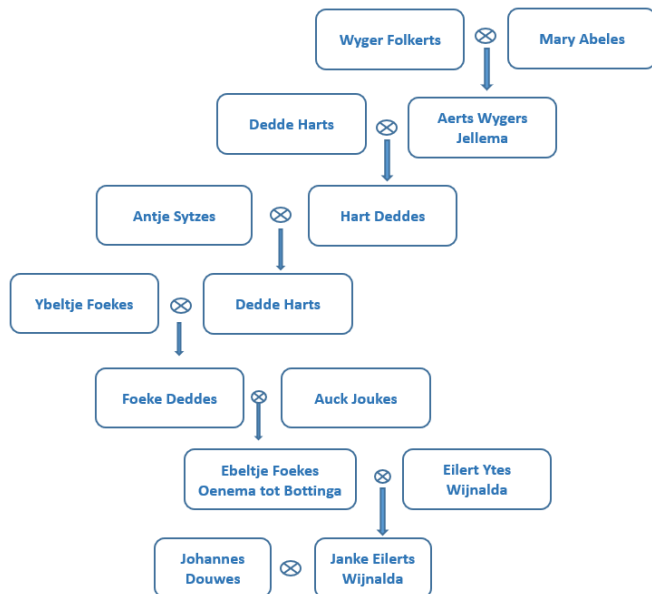
Leelkjen Wygers, dochter van Ymck Harts en Wyger Johhannes, was getrouwd met Jan Minnes. In 1640 waren de weduwe en kinderen van Jan Minnes eigenaar van stem 18 ten noorden van de Doniaweg. In 1698 is grietman Tjaerd van Aylva eigenaar en Tjebbe Johannes gebruiker. In 1728 is Juliana Dorothea van Aylva, weduwe Schratenbach, eigenaar en Willem Tjebbes gebruiker.

¹⁹ <https://www.genealogieonline.nl/familie-philippo-fortgens/l105402.php>

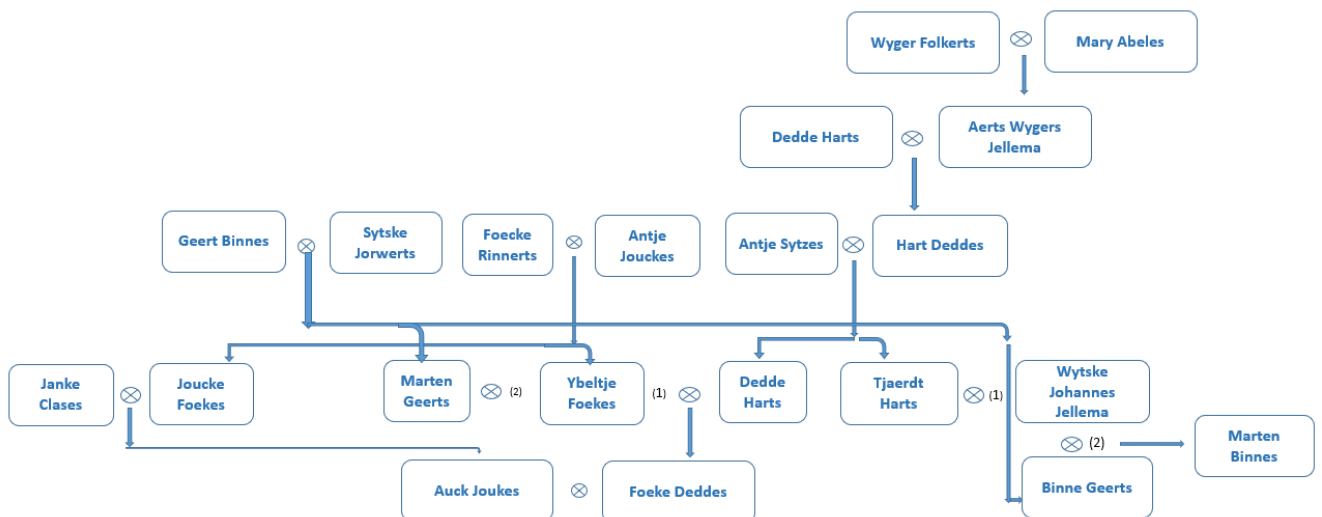
In 1700 wordt Tjebbe Johannes genoemd als eigenaar en Johannes Tjebbes als gebruiker (99 pondemaat) volgens het Floreenkohier.

Vierde generatie: Dedde Harts (mijn voorouder)

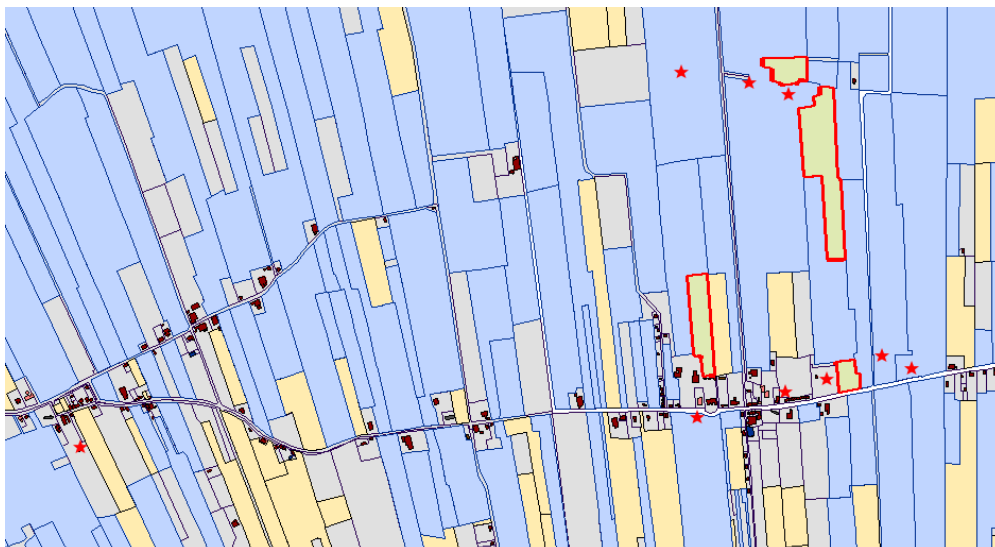

Dedde werd ca 1637 geboren te Murmerwoude. Hij werd niet oud, want hij stierf al voor 1674, 35 of 36 jaar oud, te Murmerwoude. Hij trouwde voor de kerk in maart 1663 te Dantumawoude met Ebeltje Foeckes, geboren rond 1643 in Dantumadeel en overleden op 4 juni 1728 in Dantumawoude. Ebeltje trouwde (2) voor de kerk op 16 maart 1674 te Dantumawoude met Marten Geerts, zoon van Geert Binnes en Sytske Jorwerts. Marten was een broer van Binne Geerts, getrouwd met Wytske Johannes. Ebeltje Foeckes was de dochter van Foeke Rinnerts en Antje Jouckes.

Foeke Rinnerts

Foeke Rinnerts, de schoonvader van Dedde Harts, was in 1640 eigenaar en gebruiker van stem 9 en het naastgelegen stem 10 in Dantumawoude. In 1698 was grietman Tjaerdt van Aylva eigenaar (ook van stem 10) en waren de erven van Godefridus Scheltinga gebruikers (ook van stem 10). In 1728 was Juliana Dorothea van Aylva weduwe van Schraenbach eigenaar en Jenne Johannes gebruiker.

Bezittingen van Foecke Rinnerts in 1640.

Foeke was in 1640 ook eigenaar van stem 25 in Wolterswolde (Wouterwoude).

Vijfde generatie: Foeke Deddes (mijn voorouder)

In 1698 is Foeke Deddes (1668 – 14 november 1748), getrouwd met Auckje Jouckes, eigenaar van 1/10 van stem 15²⁰, maar hij was gebruiker voor het geheel. Voor 1/10 waren ook zijn moeder Ybeltje Foekes en zijn tante Maycke Foekes eigenaar; zijn schoonvader Joucke Foekes was voor 1/5 eigenaar, Trijntie Sweitses, de tweede vrouw van Wyger Johannes voor 5/12 en Marten Binnes voor 1/6. Marten Binnes was de man van Sjouck Wygers, dochter van Wyger Johannes en Ymck Harts, een tante van Foek Deddes. Marten was de zoon van Wyske Johannes (dochter van Johannes Wygers en Geeske Tjebbes) en haar tweede man Binne Geerts (eerste man was Tjaerdt Harts).

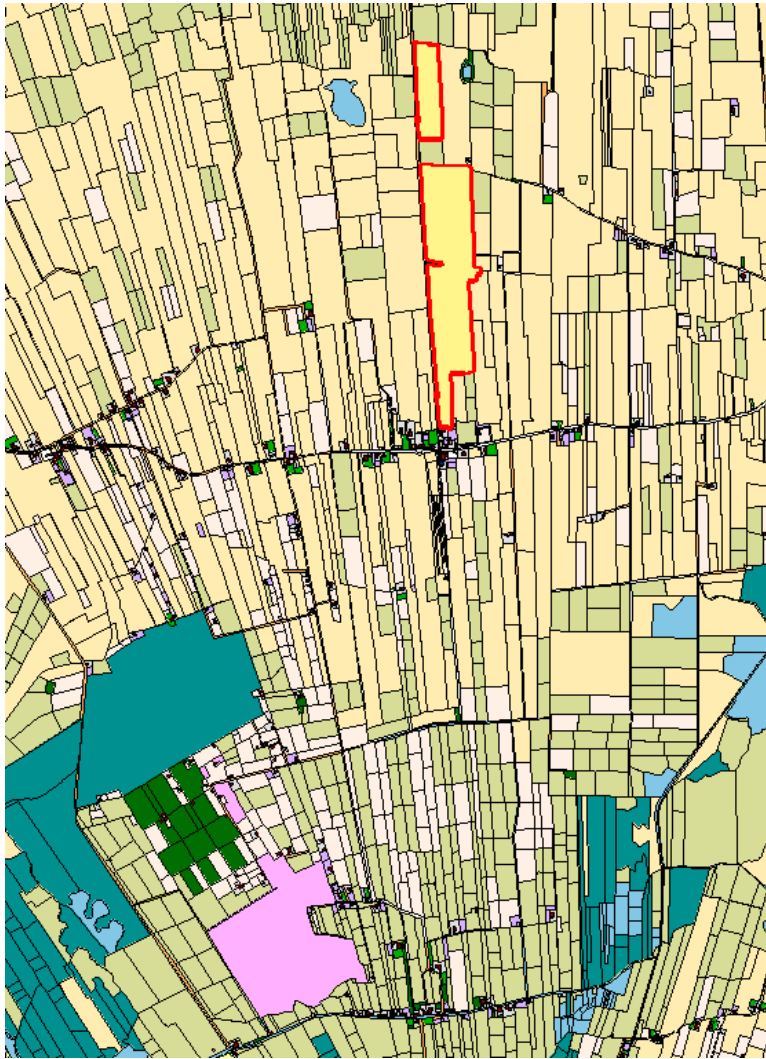
In 1728 is Foeke voor de helft eigenaar van stem 15 en voor de helft van stem 17. Wyger Martens, zoon van Marten Binnes en Sjouck Wygers, bezit de andere helft van stem 15.

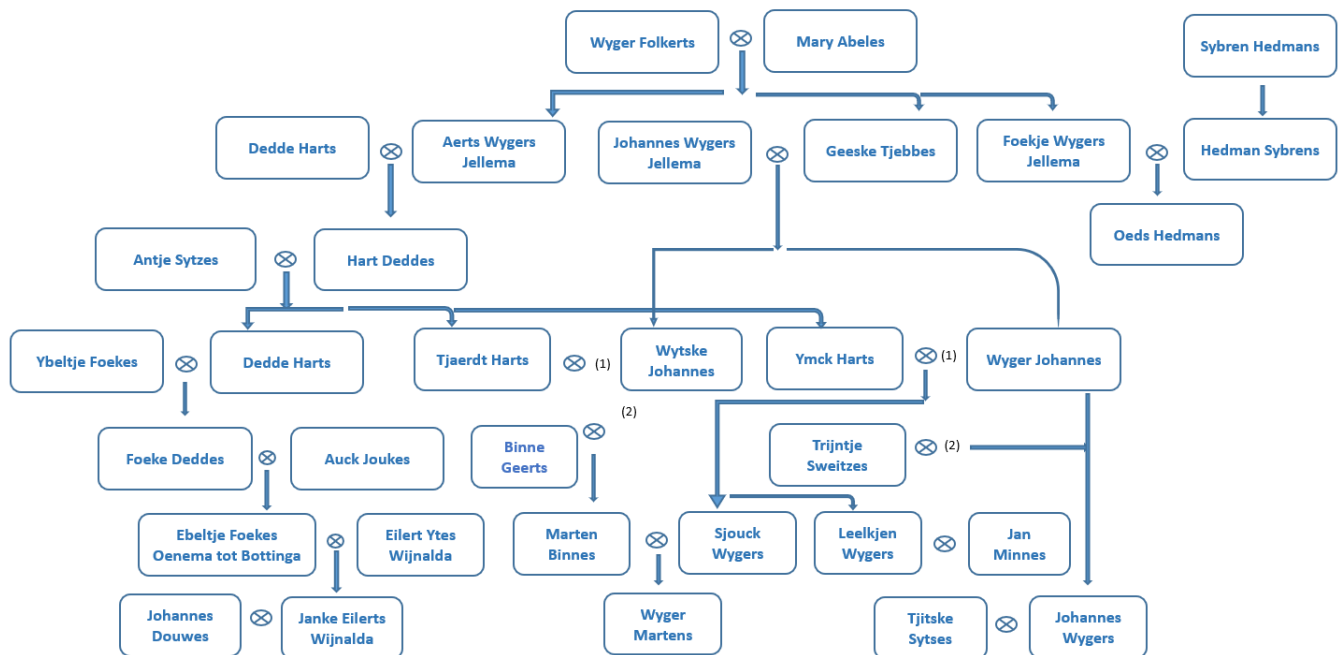
De andere helft van stem 17 is van Jan Minnes, getrouwd met Leelkje Wygers, dochter van Wijger Johannes en Trijntje Sweitses. Wyger Martens, geboren in 1767, legde op 29 april 1767 de eerste steen van de vermaning in Dantumawoude 'met mede Hulp van syn ouders out synde 2 jaar en zes dagen'.

Foeke Deddes en Auckjen Jouckes kochten op 18 september 1702 grond? van zijn tante Maycke Foekes in Wouterswoude.

Foeke was in 1700 ook gebruiker van 100 pondemaat grond ten noorden van de Doniaweg (floeren 3-24-0). Eigenaar van de grond was Jans Johannes.

²⁰ In 1640 was Hessel van Huygens eigenaar van stem 15.

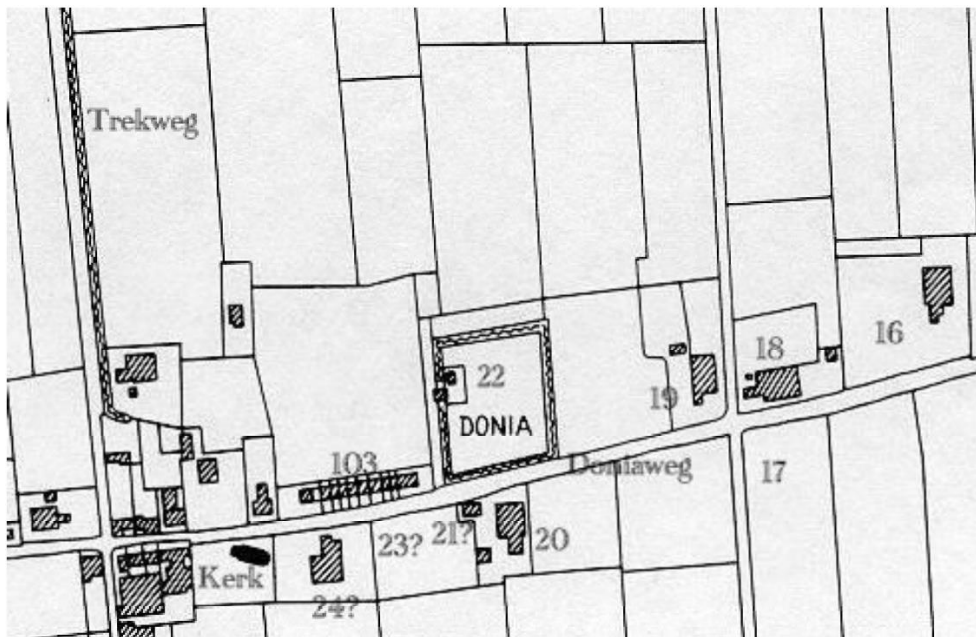
Zesde generatie: Ebeltje Foekes Oenema tot Bottinga

Ebeljes werd geboren in 1710 en overleed op 19 april 1786 in Surhuisterveen. Zij trouwde met Eilert Ietes Wijnalda, geboren rond 1714 in Leeuwarden en overleden op 11 februari 1794 in Surhuisterveen. Eilert was boer en lekeprediker in de doopsgezinde kerk. Ook de schoonvader van haar broer Dedde (zie hieronder) was boer en lekeprediker.

De voorouders van Ebeltje waren welgestelde boeren in Dantumawoude en Murmerwoude en zijn trouwden gewoonlijk ook met welgestelde boeren in de omgeving. Van een relatie met de states Oenema, Donia en/of Botnia is slechts in beperkte mate sprake. Wyger Johannes, een zwager van Hart Deddes was ooit eigenaar van de Doniastate, maar dichterbij komt de relatie met die state niet.

De overgrootvader van Ebeltje van zowel vaders als moederskant, Foecke Rinnerts, was bewoner van de Botniastate. Mogelijk dat Botnia en Bottinga dezelfde naam is en in dat geval zou dat een mogelijke verklaring van de toevoeging Bottinga kunnen zijn. Een relatie met de Oenemastate heb ik niet kunnen vinden, anders dan dat de grond van haar overgrootvader grensde aan waar het Oenemahuis gelegen moet hebben en dat zowel Donia als Botnia mogelijk voortkomen uit het Oenema-goed.

Nadat het huis met nummer 21 (zie onderstaande kaart) korte tijd op naam heeft gestaan van Jouke Foekes, broer van Ebelje en Dedde, komt het na diens dood op naam te staan van Eilert Ytes (Wynalda) die getrouwd is met Ebeltje Foekes Jouke Foekes (22 april 1762). Eilert en Ebeltje hebben dan een eigen schoorsteen en voeren een dubbele huishouding, een in Damwoude en een in Surhuisterveen. Maar zij wonen dan al in Surhuisterveen, waar zij in 1765 definitief naartoe verhuizen. In Damwoude hebben zij 4 tot 8 runderen en 4 pondemaat bouwland.

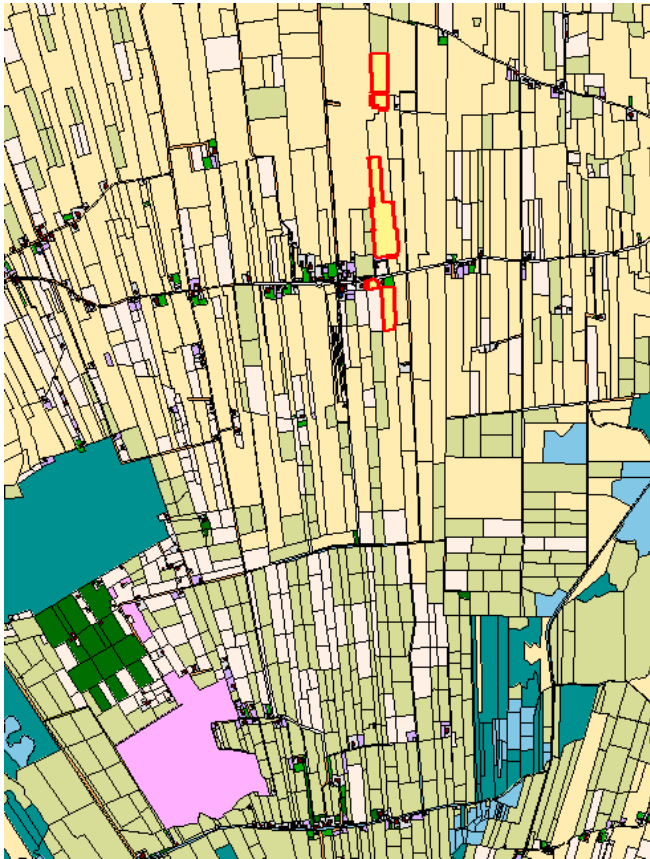

Dedde Foekes

in 1750 stond het huis met nummer 21 op naam van Dedde Foekes, een broer van Ebeltje Foekes.

Dedde, (1691 - 6 augustus 1757), is in 1748 een welgestelde koemelker met een geschat vermogen van 2000 caroliegulden. Tot 1751 heeft zijn huis twee schoorstenen, daarna nog een. Hij bezit 2 koeien en 2 pondemaat bouwland. Na zijn dood (augustus 1757) houdt de weduwe runderen (meestal 1 koe en 1 rier/vaars). In 1761 vertrekt de weduwe naar de Doniaweg 36.

Dedde was getrouwd met Foeckje Roelofs, dochter van Roelof Pieters en Janke Oedses. Roelof was naast boer ook lekeprediker in de doopsgezinde gemeente. Bij het huis hoort 5,5 pondemaat grond. De huurprijs is 67 caroliegulden. Roelof Pieters was in 1700 gebruiker van 49 pondemaat grond (floreem 2¼ -0-0) aan weerszijde van de Doniaweg. Deze grond was eigendom van Molenschot.

Als Dedde overlijdt in 1757 is Johannes Douwes van De Valom, als *'als man en voogd over zijn huisvrouw Martien Foeckes (zus van Dedde en Ebeltje) en als gelastigde van derzelve broers en zusters'* de erfgenaam. Ieder krijgt dan een bedrag uitgekeerd dat 1/8e is van 4100 Caroliesgulden, het kapitaal waarvoor de erflater onder de post van *"Foecke Deddes erven"* was aangeslagen. Verder verklaart Douwe Johannes nog als gelastigde van Foeckjen Roelofs, weduwe Dedde Foeckes, dat aan haar man bij testament 500 Carolusgulden was gelegateerd, waarvan zij het recht van collaterale successie zal betalen." Dedde Foeckes vrouw overlijdt in 1771. Hedman Roelofs, huisman onder Dantumawoude, treedt dan op als erfgenaam voor zichzelf en als gelastigde van broeders, zusters en tevens van de kinderen van broeders en zusters. Foeckje Roelofs is overleden zonder een testament achter te laten.

Hoewel Doeye Wieggers in 1750 eigenaar en gebruiker is van huis met het nummer 23, worden de erven van Foeke Deddes daarna steeds opgevoerd als eigenaar. Rond 1800 moet er echter een verdeling van de erfenis zijn geweest, want vanaf dat moment worden Romke Hendriks en Marten Wieggers, aangetrouwde erfgenamen van Foeke Deddes, eigenaar.

De huurprijs voor dit adres is in 1750 12 caroliegulden; in 1761 en 1770 11, in 1781 en 1790 20 en in 1800 25 caroliegulden. Voor zover bekend gaat het alleen om een huis.

Romke Hendriks Kammeling (Kamerling)

Romke Hendriks Kammeling (Kamerling) (gardenier), geboren in 1756 in Oudkerk, overleden op 16 maart 1837 in Dantumawoude en zoon van Hendrik Annes en Antje Hylkes/Froukje Floris, trouwde drie keer. Eerst op 25 december 1789 in Dantumawoude met Antje Foppes, vervolgens op 25 maart 1810 in Dantumawoude met Aukje Tjibbes Wiersma en ten slotte op 26 mei 1822 in Rinsumageest met Antje Tallings Brinkman (winkelier), geboren in 1766 in Veenwouden, overleden op 22 april 1847 in Damwoude. Antje was eerder getrouwd met Lieppe Binnes.

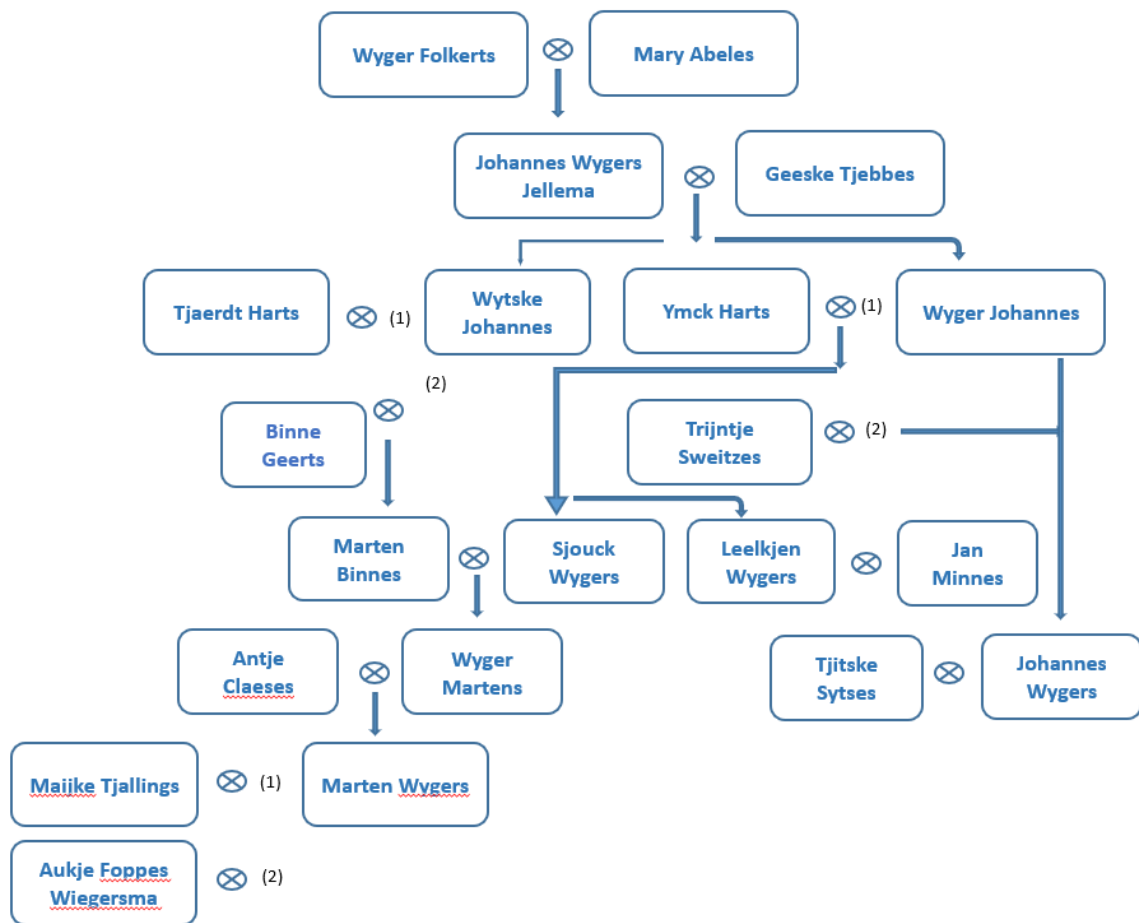
De grootvader van Aukje Tjibbes Wiersma, Willem Tjibbes Wiersma was getrouwd met Antje Foekes, dochter van Foecke Deddes en Auck Jouckes.

1811 Dantumawoude

Romke Hendriks wouende te Akkers
deselve heeft verklaard dat hij aannem
Saam van Kammeling voor familienaam
heeft dezen met on verkend dat Wts:
Romke Hendriks
G. Ploosterman

?????? in Dantumadeel

1817.
den 24sten April is na afgelegde geloofsbelijdenis tot
Lidmaat onzer Hervormde Gemeente
aangenomen
Romke Hendriks Kameling
en op den 4^{den} Mei bevestigd geworden.
den 26sten Julij ... is na afgelegde geloofsbelijdenis tot Lidmaat
der Hervormde kerk aangenomen

21

²¹ http://home.kpn.nl/mdnautakoot/stemkohier/Dantumadeel_e.xml